

روانشناسی اجتماعی

بر طبق گفته گوردون آلپورت، روان‌شناسی اجتماعی، نظامی است که از روش‌های علمی برای «درک و توضیح چگونگی تأثیرپذیری افکار، احساسات و رفتار افراد از حضور واقعی، تخیلی یا ضمنی انسان‌های دیگر» استفاده می‌کند...

بر طبق گفته گوردون آلپورت، روان‌شناسی اجتماعی، نظامی است که از روش‌های علمی برای درک و توضیح چگونگی تأثیرپذیری افکار، احساسات و رفتار افراد از حضور واقعی، تخیلی یا ضمنی انسان‌های دیگر استفاده می‌کند (۱۹۸۵). روان‌شناسی اجتماعی به محدوده وسیعی از موضوعات اجتماعی، شامل رفتار گروهی، درک اجتماعی، رهبری، رفتار غیرکلامی، هم‌رنگی با جماعت (هم‌نواپی)، پرخاشگری و پیشداوری (تعصب) نظر می‌افکند. باید توجه داشت که روان‌شناسی اجتماعی تنها درباره در نظر گرفتن تأثیرات اجتماعی نیست بلکه درک اجتماعی و تعاملات اجتماعی نیز برای درک رفتار اجتماعی ضرورت دارند.

تاریخچه کوتاه روان‌شناسی اجتماعی

با وجودی که افلاطون ایده #171—خریدجمعی را مطرح کرد و مفاهیمی چون تسهیلات اجتماعی در اواخر قرن هجدهم میلادی مطرح گشت اما پس از جنگ جهانی دوم بود که پژوهش‌ها در زمینه روان‌شناسی اجتماعی آغاز گشت. وحشتی که از نسل‌کشی یهودیان (هولوکاست) به وجود آمده بود پژوهشگران را واداشت که به مطالعه تأثیرات اجتماعی، هم‌نواپی و اطاعت بپردازند.

دولت آمریکا نیز علاقه‌مند شد که مفاهیم روان‌شناسی اجتماعی را برای تأثیرگذاری بر شهروندان به کار بندد. روان‌شناسی اجتماعی به رشد خود در طول قرن بیستم ادامه داد و الهام‌بخش پژوهش‌هایی گردید که به درک بهتر ما از رفتار و تجربه اجتماعی انجامیده است.

تفاوت روان‌شناسی اجتماعی با سایر حوزه‌ها

درک تفاوت‌های روان‌شناسی اجتماعی با نظام‌های دیگر اهمیت دارد. روان‌شناسی اجتماعی گاهی با روان‌شناسی شخصیت، خردمندی قومی (flok wisdom) و یا جامعه‌شناسی اشتباه گرفته می‌شود. چه چیزی روان‌شناسی اجتماعی را متمایز می‌سازد؟ برخلاف خردمندی قومی که بر مشاهدات داستان‌گونه (anecdotal-observation) و تعبیرات ذهنی تکیه دارد، روان‌شناسی اجتماعی روش‌های علمی و مطالعات تجربی پدیده‌های اجتماعی را به خدمت می‌گیرد. روان‌شناسی شخصیت بر روی ویژگی‌ها، خصوصیات و طرز فکر فردی تمرکز دارد در حالی که روان‌شناسی اجتماعی تمرکز بر وضعیت‌ها و شرایط است. روان‌شناسان اجتماعی به اثراتی که محیط و تعاملات اجتماعی بر روی نگرش‌ها و رفتارها می‌گذارند علاقه‌مندند.

و سرانجام، درک تفاوت بین روان‌شناسی اجتماعی و جامعه‌شناسی از اهمیت زیادی برخوردار است. با وجودی که مشابهت‌های زیادی بین این دو وجود دارد، اما جامعه‌شناسی، رفتار اجتماعی و تأثیرات آن را در یک سطح خیلی گسترده‌تر در نظر می‌گیرد. جامعه‌شناسان به نهادها و فرهنگی که بر روان‌شناسی اجتماعی تأثیر می‌گذارد علاقه‌مندند. در حالی که روان‌شناسان بر روی متغیرهای وابسته به موقعیت (متغیرهای موقعیتی) که بر رفتار اجتماعی اثر می‌گذارند تمرکز می‌کنند. با وجودی که روان‌شناسی و جامعه‌شناسی هر دو به مطالعه موضوعات مشابهی می‌پردازند اما آن‌ها به این موضوعات از دیدگاه‌های متفاوتی می‌نگرند.

روش پژوهش در روان‌شناسی اجتماعی

در این رشته همچون سایر علوم از روش‌های معتبر علمی برای بررسی موضوعات مورد نظر استفاده می‌شود. از آنجا که این شاخه، از شاخه‌های علوم انسانی است و با روان‌شناسی و علوم اجتماعی پیوند دارد، از روش‌های رایج در این دو حوزه استفاده می‌کند. مهمترین روش‌های مورد استفاده برای جمع‌آوری داده‌ها، بسته به نوع موضوع مورد پژوهش، مشاهده، مصاحبه و اجرای پرسشنامه را شامل می‌شود. روش گروه سنجشی و سنجش‌های نگرش نیز مانند علوم اجتماعی کاربرد زیادی در این شاخه دارد.

در تحقیقات بعمل آمده مطالعه رفتارهای فردی را به روان‌شناسی، جامعه را به جامعه‌شناسی و بالاخره فرهنگ را به مردم‌شناسی (انسان‌شناسی فرهنگی)، اختصاص داده‌اند، اکنون رفته رفته به این حقیقت وقوف حاصل گردیده است که تداخل فرد و جامعه و فرهنگ و تأثیر متقابل آنها آنچنان دائمی و مستمر است که پژوهشگری که قصد مطالعه درباره یکی از آنها را دارد، بدون مراجعه به دو بحث دیگر نمی‌تواند تحقیق کاملی را ارائه نماید

موضوعات مورد مطالعه در روان‌شناسی اجتماعی

مسائلی مثل رقابت در گروه، ستیزه، همکاری، سبقت‌جویی، رهبری و بطور کلی کنش‌های متقابل گروهی از اهم موضوعاتی است که در روان‌شناسی اجتماعی مورد بررسی واقع می‌گردد، بنابراین می‌توان حیطة تحقیق در روان‌شناسی اجتماعی را در موارد زیر خلاصه نمود:

* اثر جامعه در فرد از طریق اجتماعی شدن

* اثر فرد بر جامعه از طریق پدیده‌هایی مانند رهبری

* روابط میان افراد و کنشهای متقابل آنها در پدیده‌هایی مثل ستیزه , رقابت , سازگاری و

رفتار فرد در گروه ، مساله هم‌رنگی ، بررسی نگرش و تغییرات آن ، تاثیر عوامل اجتماعی روی رفتار مثلا اثر تلویزیون بر خشونت و یا تاثیر جنگها بر روان افراد و ... ، توجه خود ، مساله اسنادها و ارتباطات و ... عمده‌ترین مباحث مورد علاقه روان شناسان اجتماعی است. همچنین روان شناسی اجتماعی با پدیده‌های رایج و جاری اجتماعی به صورت کاربردی درگیر است. به عنوان مثال مساله استرس و بررسی عوامل اجتماعی موثر در بروز آن در جوامع پیشرفته بسیار مورد توجه روان شناسان اجتماعی است که در تلاش برای رفع این عوامل مثلا عامل ازدحام در جوامع پرجمعیت می‌باشند. همچنین در دهه‌های اخیر شاهد خدمات مهم روان شناسان اجتماعی در زمینه‌های مهمی چون روابط پزشک و بیمار ، واکنش در برابر اطلاعات تشخیصی ، مهار بیماری و تجربه درد بر مبنای نظریه اسنادها بوده‌ایم.

سرانجام باید به درگیری فزاینده روان شناسان اجتماعی در مطالعه مسائلی اشاره کرد که از دستگاه‌های قانونی و نظامهای دادرسی سرچشمه می‌گیرد. در این حیطه روان شناسان اجتماعی به فرایند محاکمه ، روانشناسی شهادت ، اعتراف و ... پرداخته‌اند. همچنین در فرایند طرح و اجرای مقررات اجتماعی مثلا مقررات راهنمایی رانندگی از یاخته‌های روان شناسی اجتماعی استفاده بهینه‌ای به عمل آمده است.